

Centrum voor
Landbouwpublikaties en
Landbouwdocumentatie

VERSLAG van het vijfde wereldcongres van de
International Association of Agricultural
Librarians and Documentalists (IAALD)
te Mexico DF 14 - 18 April 1975

door de Nederlandse deelnemers, t.w.

G. de Bruyn Ing. (Bibliothecaris IPO, Editor Quarterly Bulletin IAALD)
Dr. C.A. Godfrey (K.I.T.)
Ir. H.C. Molster (Pudoc)
Mr. A. Rutgers (Pudoc)
Ir. G. Wansink (NRLO-TNO)
Drs. G.G. van Wijk (Bibliothecaris LH) (geen verslag)

Samenstelling en redactie: H.C. Molster

januari 1976

1. Verantwoording

Dit verslag is in feite een samenstel van een aantal individuele bijdragen. Deze hebben ieder hun eigen opzet en stijl. Slechts hier en daar werd door de eindredacteur iets toegevoegd of bekort.

Er was, jammer genoeg, ook geen gelegenheid om het eindresultaat eerst nog aan alle deelnemende auteurs voor te leggen alvorens het in deze vorm te vermeerderen.

2. Man and Information (14/4 n.m.)

Op de eerste middagzitting zijn aan het woord geweest de heren Ph. ARIÈS, directeur van het IFAC Documentatie Centrum in Parijs, K. HARADA, de hoofdbibliothecaris van de FAO, S. COONEY, consultant van de Agricultural Information Bank, SEARCA, Philippijnen en W. LAUX, directeur van de bibliotheek en documentatiedienst van de Plantenziektenkundige Dienst te Berlijn.

Er werd gesignaleerd dat politieke invloeden, zowel van interne als van externe aard, manifest worden in de wereld van landbouwkundige bibliotheken en documentatie- en informatiecentra. De mechanisering en de internationalisering zijn daaraan debet. De mechanisering vooral beheerst het werk. Het is de belangrijkste ontwikkeling van de laatste tien jaar. Diensten die niet binnenkort mechaniseren, zijn vermoedelijk gedoemd te verdwijnen. Niet vrij van nostalgie werd geconstateerd dat een ander type mensen een rol gaat meespelen.

Er wordt veel gesproken over netwerken, maar geen is nog in volle omvang operationeel.

Tenslotte werd er nog op gewezen dat met name de grote databases hun 'splendid isolation' moeten verlaten en tot samenwerking moeten komen, vooral om duplicering te vermijden en tot compatibele systemen te geraken. Daarnaast zullen met name kleine, zeer gespecialiseerde informatiesystemen de mogelijkheden van internationale samenwerking moeten gaan onderkennen. (Ariès)

Door de nog steeds te verwachten toename van wetenschappelijke documenten moet ervan uitgegaan worden dat geen enkele bibliotheek nog alles beschikbaar kan hebben. De ontwikkeling van microfilm en microfiche maken het mogelijk om collecties gemakkelijk te publiceren, of documenten in microvorm van informatie-producerende diensten te verkrijgen. Daardoor zal het interbibliothecair leenverkeer in betekenis afnemen. Bibliotheken zijn algemene diensten, terwijl de documentatie-informatiecentra een gespecialiseerder karakter dragen die meer in de richting van informatie-analyse zullen werken in bepaalde disciplines om informatie probleem-gericht te ontsluiten en voor meer mensen toegankelijk te maken (met name naar het niveau van de boer toe). De gebruikers zullen op die wijze gemakkelijker hun weg vinden naar beide diensten. Zowel bibliotheken als documentatie-informatiecentra zullen deel moeten uitmaken van hun eigen netwerken, maar hun verbindingen met elkaar moeten goed gestructureerd zijn.

De taalbarrières in de informatie-uitwisseling behoeven ook speciale aandacht. Veelal worden alleen artikelen in de 'eigen' taal gelezen met alle verarming van dien. Er is behoefte aan een revolutionaire doorbraak in automatisch vertalen. Er wordt veel gepubliceerd in relatief ontoegankelijke talen dat toch een wijder publiek verdient dan het krijgt. Hierover is ook te weinig cijfermateriaal voorhanden. (Harada)

Vanuit het Massachusetts Institute of Technology heeft prof. Allen gewezen op de functie van "gatekeepers", dat zijn mensen met wie iedereen in een organisatie praat, die het best bekend zijn met externe informatie die voor de organisatie van belang is. Zijn visie gaat uit van de premisse dat persoonlijk contact de beste vorm is van informatie-overdracht. Er werd op gewezen dat de informatiespecialisten zich bewust moeten zijn van de "gatekeeper"-functie. Iedere SDI service zou zich moeten concentreren op deze "gatekeepers". In de structurering van informatiediensten moet met de "gatekeepers" meer rekening worden gehouden. (Cooney)

De aandacht werd gevestigd op gebruikerservaringen. De gebruiker van informatie zou dikwijls constateren dat zijn wensen niet vervuld kunnen worden. Daaruit moet dan geconcludeerd worden dat de informatiespecialist dicht bij de gebruiker moet staan. De informatiespecialist moet een vakcollega van de gebruiker zijn. (Laux)

Commentaar

Dit programma-onderdeel toonde een redelijke samenhang. Er zijn misschien niet direct conclusies te trekken uit het gebodene voor te volgen gedragslijnen, maar er zijn wel belangrijke tendenties zichtbaar gemaakt, die het denken over informatieverwerking beïnvloeden.

Er kunnen uit dit onderdeel van het congres enkele punten naar voren gehaald worden, die een 'Leitmotiv' kunnen zijn voor de komende jaren:

- A. De politisering van het vakgebied kan enerzijds de ontwikkeling van het bibliotheek- en documentatie-informatiewerk gunstig beïnvloeden, maar er moet anderzijds voor gewaakt worden dat het zakelijk overleg over het werk en met name over de opbouw van netwerken er niet door wordt gefrustreerd.
- B. De specifieke diensten moeten zich op hun taken specialiseren en die taken in synchrone samenhang brengen met andere specifieke diensten. Kortweg: schoenmaker, hou je bij je leest.
- C. De informatiespecialisten zullen zo dicht mogelijk bij de gebruikers van informatie moeten staan. Anders zal het moeilijk zijn de informatie te 'verkopen'.

(A. Rutgers)

3. Nature of Information (15/5 a.m.)

Mevr. Y. CHASTINET (Min. of Agric., Brasilia) besprak "user acceptance of the services of an information system" in de Brasiliaanse situatie. Het grootste probleem is dat de gebruikers de literatuur in hun landstaal vragen en andere talen voor ontoegankelijk houden. Dit probleem zal op den duur wel verdwijnen (langzaam), maar heeft een moreel-politieke achtergrond. Uit andere Latijns-Amerikaanse landen kwam hetzelfde probleem naar voren. Bij bezoeken later aan enkele bibliotheken en instituten was het opvallend hoe weinig jonge mensen, o.a. studenten, Engels verstonden of spraken.

FERNANDO MONGE, Intern. Centre for Trop. Agric., Cali, Colombia, sprak over "Characteristics of agricultural scientific and technical literature production in less developed countries and their relation to information networking".

Ingegaan werd op de Latijns-Amerikaanse situatie met betrekking tot de productie van agrarisch-wetenschappelijk en technische literatuur. In vergelijking met ontwikkelde landen zijn de Latijns-Amerikaanse landen slecht voorzien van publikatiemogelijkheden. Dit zou de indruk wekken dat er relatief weinig wetenschappelijke resultaten gepubliceerd zouden worden. Spreker verzekerde dat er een grote hoeveelheid technische literatuur (belangrijke en up-to-date informatie) binnen de onderzoekinstelling blijft in de vorm van interne rapporten, stencils en zelfs in de vorm van memoranda. Daarenboven zijn de bibliotheken slecht bemand, hebben een klein budget en zijn daarom zelden in een positie om dit type materiaal te verzamelen en door te geven. Daarom zal het starten van een informatie-netwerk binnen het institutionele vlak in Latijns-Amerika voorrang moeten hebben. De belangrijkste wereld-documentatie-projecten welke nu gestart zijn, zullen hun krachten ook moeten concentreren op de uitbreiding van literatuurbronnen, met name die, welke zich bezighouden met onderzoek en planning. Verder zal financiële en technische hulp gegeven moeten worden aan uitbreiding of oprichting van gespecialiseerde documentatiecentra van het AGRIS Level 2 type.

Mr. LILLEY van Wye College, Kent sprak over "Characteristics of the Production of Scientific and Technical Agricultural Literature in more developed countries and its relation to information networks".

Spreker schetste in het kort de ontwikkeling van de collecties en de services van de British Library Lending Division, met de hoop dat dit eventueel als voorbeeld voor andere landen zou kunnen dienen. Hij ging uitgebreid in op de interbibliothecaire samenwerking in het U.K. Men heeft een formulier geïntroduceerd voor het verkrijgen van fotocopies. Deze formulieren worden gekocht bij de N.L.L. (National Lending Library) en gelden voor alle aangesloten bibliotheken. Men vermijdt hiermede de kosten welke verbonden zijn aan het overmaken van kleine bedragen. Men heeft een eenheidsprijs voor fotocopies. Nieuwe formulieren kunnen ook verkregen worden door inruil van gebruikte, dus formulieren welke door de betreffende bibliotheek gehonoreerd zijn. Ook deze manier spaart kosten uit.

Dr. MÜLLER van de Zentralstelle für Agrardokumentation, Bonn-Bad Godesberg, sprak over de problemen welke ondervonden werden bij het documenteren van lopend onderzoek. Sinds 1970 wordt in Bonn documentatie uitgevoerd van lopend onderzoek in de landbouw, mede omvattende de voedingswetenschappen, bosbouw, houtwetenschappen en de diergeneeskunde.

De documentatie dient om de onderzoeksinstituten, directies en onderzoekers te informeren en heeft betrekking op onderzoek dat uitgevoerd wordt in hogescholen, instituten, proefstations en particuliere instellingen. In 1972

werden totaal 5.128 onderzoekprojecten uit 742 instellingen verwerkt. De inventarisatie geschiedt via een speciaal vragenformulier dat in 10 categorieën ingedeeld is. Voor de zakelijke en thematische indeling werd een trefwoorden-systeem gebruikt, dat flexibeler is dan een classificatiesysteem. Men maakt een titelbibliografie met register. Een uitgebreid onderwerpsregister vergemakkelijkt de gebruiker de toegang tot de onderzoekprojecten in het bibliografische gedeelte. Per jaar worden 4 banden uitgegeven. Spreker ging diep in op de kosten. Men werkt met het 4004 Golem systeem van Siemens. Per document lagen de kosten tussen 25-30 DM. in 1972. Totaalkosten 153.000 DM., waarvan 52% personeelskosten.

FERNANDO MONGE, Cali, Colombia, sprak ook namens RICHARD HARRIS van het Institute for Scientific Information (I.S.I.), Philadelphia. "Information retrieval in agronomy by the association of ideas through citation indexing". Bibliografische referenties (citations) worden normaal toegevoegd in wetenschappelijke artikelen om kennis te nemen van vroegere publikaties waaraan het huidige werk of idee is afgeleid.

De betrekking tussen het onderwerp van het artikel en de referenties vormen de basis voor de Science Citation Index (SCI) waarin van ieder artikel ook de erbij vermelde referenties worden vermeld. Via speciale registers kan in dit systeem van iedere auteur, waaraan gerefereerd wordt, worden nagegaan welke andere artikelen nog meer aan deze auteur refereren. Op deze wijze is een geheel andere methode van zoeken naar relevante literatuur mogelijk dan alleen via trefwoorden c.q. titels en 'sneeuwballen'. Men kan bijvoorbeeld beginnen met alle publikaties op te zoeken die aan een bekend ouder standaardwerk refereren. Via de bij de nieuwere artikelen behorende bibliografieën kan men opnieuw een ouder standaardartikel ontdekken en dan opnieuw nagaan in welke nieuwere artikelen aan dit laatste document wordt gerefereerd. Ook voor de landbouwkundige literatuur is dit systeem zeer bruikbaar, aangezien deze literatuur goed in het systeem is vertegenwoordigd.

Als laatste spreker van de morgen sprak dr. GARFIELD, president van I.S.I. De titel luidde "What is the literature edited by agricultural scientists; a case study in literature dispersion". Gebruik werd gemaakt van "landbouwkundige" (in de breedste zin) tijdschriften welke door de SCI gebruikt worden. Over het algemeen waren het tijdschriften van een meer toegepaste richting. Van ongeveer 1200 tijdschriften werden alle referenties opgenomen en op lijsten gezet. Men kon snel zien welke tijdschriften het meest aangehaald waren door de onderzoekers.¹⁾ Het viel op dat landbouwkundige tijdschriften elkaar meer citeren dan bij andere disciplines het geval is, maar de literatuur die door landbouwkundigen wordt gebruikt, is gelukkig veel breder dan de 'landbouwkundige literatuur'. Het resultaat van dit onderzoek zou een hulpmiddel kunnen zijn voor bibliotheken bij de keuze van tijdschriftabonnementen. De conclusie was echter wel, dat een landbouwkundige bibliotheek in feite een brede natuurwetenschappelijke bibliotheek moet zijn om aan de veelzijdige behoeften van het landbouwkundig onderzoek te kunnen voldoen.

(G. de Bruyn)

¹⁾ (1) Phytopathology, (2) Nature, (3) Plant Physiology, (4) J. Biol. Chem. en (5) J. Econ. Entomol. waren de vijf tijdschriften, die het meest in landbouwkundige tijdschriften werden aangehaald. Artikelen in de landbouwkundige tijdschriften zelf werden het meest aangehaald door de reeds genoemde nrs (1) en (5) en daarnaast J. Dairy Sci., Ann. Rev. Phytopath. en Poultry Sci. Het percentage zelfciteringen was het hoogst bij het Journal of Range Management, gevolgd door Weed Sci., J. Econ. Entom., Phytopathology en J. Am. Soc. Hort. Sci.

4. "Technology" (15/4 n.m.)

Dr. W. NIEDERMAYER (ZAED-Karlsruhe) gaf een inleiding over de diverse technische aspecten van computertoepassing in de (bibliografische) informatieverwerking. Hij legde er de nadruk op dat on-line information retrieval in Europa niet snel zo'n vlucht zal kunnen nemen als in de V.S. vanwege de veel hogere telefoonkosten. Hij meende ook dat het prijsvoordeel van interactief on-line gebruik v.s. batch processing veelal kunstmatig is. Tenslotte merkte hij nog op dat de informatiemarkt in feite voor de computerverwerkingsbedrijfstaking maar een onbelangrijk onderdeel vormt, zodat deze gebruikers maar weinig invloed op de technische ontwikkelingen kunnen hebben.

D.E. GRAY gaf een samenvatting van zijn FAO-rapport over de noodzaak van een AGRIS-2 dienst voor de diergeneeskunde. Hij concludeerde dat de diergeneeskundige informatie binnen de landbouw in een bijzondere positie verkeert door de beschikbaarheid van zeer veel relevante literatuur in de menselijke geneeskunde. De diergeneeskunde beschikt daarnaast ook zelf over secundaire bronnen, die door de meeste gebruikers als ruim toereikend worden ervaren. (Daarbij kan men echter opmerken, dat deze gebruikers vermoedelijk niet weten wat ze zich nog meer zouden kunnen wensen.) Er bestaat wel behoefte aan meer literatuuranalyse, waarbij alleen de relevante informatie voor een bepaald probleem uit de oorspronkelijke documenten wordt aangeboden aan de gebruiker.

Dr. H. HAENDLER (Hohenheim, BRD) hield een zeer theoretisch verhaal over documentatietaal. Dit is een kunstmatige taal, die het medium moet vormen tussen de vraag van de gebruiker en de inhoud van de documenten. H. ontwikkelde een aantal eisen waaraan zo'n taal moet voldoen, zoals eenheid van begrippen (geen synoniemen) en eenheid van syntax.

Het verhaal van Dr. R. FARLEY (NAL-USA) gaf een overzicht van de ontwikkeling die tot de CAIN-tapes leidde. Deze magneetbanden met bibliografische beschrijvingen van de meeste bibliotheekaanwinsten, met name ook van artikelen in tijdschriften, heeft het gebruik van de bibliotheek enorm gestimuleerd met veel groeipijnen bij de uitleen- en fotocopiëerafdeling. Dit wijst wel op de nuttige functie van dit nieuwe medium.

Miss M.J. MACINTOSH (Agric. Lib., Canada) gaf een interessant overzicht van de computerattenderingsdienst voor de landbouw in Canada. Het CAN-SDI systeem is al bijzonder ver ontwikkeld en wordt nu vrij algemeen gebruikt. Bijna alle voor de landbouw van belang zijnde databases, die op magneetband beschikbaar zijn, worden voor SDI (Selective Dissemination of new Information - met behulp van een computer) gebruikt d.m.v. een centraal georganiseerd systeem. Deze nationale aanpak steekt bijzonder gunstig af bij de Nederlandse situatie! Diverse gespecialiseerde bibliotheken zijn verantwoordelijk voor het samenstellen van de interesseprofielen voor de diverse databases. Er is een speciale functionaresse binnen de landbouwbibliotheek, die voor de actieve verspreiding van CAIN-SDI-abonnementen zorgt draagt in samenwerking met regionale bibliotheken. Om de kosten te drukken wordt er veel met groepsprofielen gewerkt.

Science Citation Index wordt bij CAN-SDI het meest gebruikt, vooral omdat deze database de recentste informatie bevat, maar wellicht ook omdat deze er het eerst was en er een zekere traagheid bij de gebruikers is om van database te veranderen. Tevens werd verondersteld dat de beperktheid van de SCI een voordeel voor SDI zou zijn.

Met de invoering van CAN-SDI ging het interbibliothecair leenverkeer met 30% omhoog; wederom een aanwijzing voor de vraagstimulans die van zo'n dienstverlening verwacht mag worden.

(H.C. Molster)

5. Organisation and Administration of Information Networks (16/5 v.m.)

Dr. H. BUNTROCK (DG XIII - EG) had een uittreksel samengesteld van de 'Survey of World Agricultural Documentation Services', die hij samen met Boyle maakte.

In zijn conclusie merkte hij op, dat een groot aantal van deze diensten bij de landbouw gouvernementele instellingen zijn of door de overheid worden gesubsidieerd, hetgeen de internationale samenwerking vaak tot een inter-gouvernementele samenwerking zal maken. Deze samenwerking zal zich wel allereerst op de grotere diensten betrekken, omdat op die manier het snelst een resultaat van enige omvang kan worden geboekt.

B. acht de informatiestroom tussen producenten en consumenten nog zeer onvoldoende, omdat de meeste informatie alleen circuleert onder de producenten zelf. AGRIS kan voor de verspreiding van informatie in ontwikkelingslanden een belangrijke stimulans zijn, maar deze landen zullen er zelf ook veel aan moeten doen om deze informatie bruikbaar te maken.

Dr LAUX (Documentation Center for Plant Protection and Phytopathology, Berlijn, BRD) besprak "Aspects of centralised or decentralised organisation of user-oriented agricultural information systems".

Dit is in feite het belangrijkste punt, waarin AGRIS-I verschilt van eigenlijk alle reeds bestaande organisaties voor landbouwkundige informatie: de internationaal (en zelfs soms nationaal, zoals in de BRD) gedecentraliseerde input van documenten in het systeem. L. pleitte erg voor gedecentraliseerde invoer, omdat centralisatie volgens hem leidt tot a) vermindering in specialisatie, b) vermindering in analyse-diepte en c) toename van de afstand tussen gebruiker en informatiecentrum.

Tussen gedecentraliseerde, gespecialiseerde centra zal een grote mate van coördinatie noodzakelijk zijn om tot één organisatie te komen. Er zijn verschillende niveaus van integratie mogelijk. Met betrekking tot het probleem van een gemeenschappelijke thesaurus moeten de moeilijkheden niet worden onderschat: één grote woordenlijst zal toch altijd een verarming betekenen, met name bij het toenemend belang van hulp- en randwetenschappen die door verschillende disciplines onder verschillende gezichtshoeken worden bekeken. Het zijn vooral technische en economische factoren die tot centralisatie leiden, waarbij het belang van de gebruiker wordt vergeten. L. was bang dat bij centralisatie de interesse in de individuele gebruiker zal afnemen: "A technically over-perfective service may result without benefit to the user". Om dit laatste probleem te ondervangen zal ook de output zeer decentraal moeten gebeuren en alleen de verwerking moeten worden gecentraliseerd.

(L. merkte op dat het voor de gebruikers moeilijk is om een gefundeerde mening over het meest efficiënte systeem te hebben, omdat zij zelden in de gelegenheid zijn twee systemen met elkaar te vergelijken. In het algemeen heeft de gebruiker een slecht idee over hetgeen een goede informatiedienst hem überhaupt zou kunnen bieden; door slechte ervaringen doet hij liever het meeste zelf.)

De structuur van AGRIS-I bezit al deze elementen weliswaar, maar bij de planning heeft de eindgebruiker zijn wensen helemaal niet kenbaar kunnen maken. (Het is de vraag of deze vage entiteit wat zinvols had kunnen inbrengen. HCM) AGRIS-II zal wellicht dichterbij de gespecialiseerde gebruiker komen te staan dan AGRIS-I.

De bijdrage van Dr. A. WYSOCKI (UNESCO) over het UNISIST-systeem werd door zijn afwezigheid alleen ter lezing verspreid. UNISIST is eigenlijk verder nauwelijks aan de orde geweest. Het zijn allemaal wellicht nog te veel mooie maar vage plannen.

Ms K. WILD hield een voordracht over het "Development Sciences Information System" (DEVISIS) dat in Canada wordt opgezet in samenwerking met de IDRC (Canada), OECD, Unesco en UNDP. Voor dit systeem is de planning in een gevorderd stadium. Er zijn contacten met het Nederlandse NEDO Abstracts. DEVISIS zal zich vooral richten op de sociale en economische aspecten van ontwikkeling. Het DEVISIS organisatieschema zal veel op dat van INIS en AGRIS lijken. Speciale problemen worden verwacht bij de relatief grote input vanuit de ontwikkelingslanden (die bij AGRIS ook al veel groter is dan bij INIS, althans potentieel).

Ook de lezing van Dr. ZAHER (UNESCO) over het "International Information System on Research in Documentation (ISORID)" werd alleen ter lezing verspreid. Ook hier gedecentraliseerde input en output met verwerking door de Unesco. Alle gedocumenteerde onderzoeksverslagen zullen centraal in Parijs ter beschikking zijn.

Dr. E. MANN (CAB, UK) gaf een overzicht van de "International Information Service (IFIS)" in haar eerste zeven jaren. IFIS is één der oudste multinationale informatiediensten met als belangrijkste product haar Food Science and Technology Abstracts (FSTA). Duitsland, UK, USA en Nederland nemen erin deel. De werkverdeling is echter anders dan bijv. bij AGRIS, omdat de input hier wel min of meer centraal gebeurt, nl. in de UK, terwijl het omzetten in machine-leesbare vorm en de verdere productie in Duitsland gebeuren. Pudoc in Nederland en IFT in de USA dragen bij met hun kritische expertise en stimulering van de afzet.

(H.C. Molster)

6. Round Table on Agricultural Research Inventories (16/4 n.m.)

Onder voorzitterschap van Ir. G. Wansink

Aangezien de achtergronden voor hetgeen bij dit programma-onderdeel aan de orde kwam onontbeerlijk zijn voor een goed begrip van het besprokene en in feite ook belangrijker dan de feitelijke discussies ter plaatse, allereerst een schets van de relevante problematiek.

a. Stand van zaken

Systematische gidsen over het lopende onderzoek worden op twee manieren samengesteld. Via een uitsluitend voor dit doel opgezet enquête-systeem met een eveneens voor dit doel gekozen classificatie en daarnaast als een van de producten van een ten behoeve van management, coördinatie en informatie opgezet systeem van projectbeschrijving en -beheer voor het eerstgenoemde systeem (bijv. "Current Research" van ZWO en wat landbouw betreft bijv. de Duitse uitgaven over Forschungstätigkeiten) is men vrijer in het kiezen van het te dekken gebied en de classificatie.

Dergelijke gidsen die tot voor kort slechts sporadisch voorkwamen, krijgen de laatste tijd meer aandacht. De redenen hiervan zijn de volgende:

- in de documentatiesfeer heeft men het gevoel dat deze overzichten een nuttige informatie zijn naast de literatuurdocumentatie, omdat de actualiteit groter is en contacten met onderzoekers en hun resultaten in een vroeg stadium mogelijk zijn;
- de instanties die internationale samenwerking moeten bevorderen hebben behoefte aan een overzicht van de in de deelnemende landen verrichte activiteiten (bij Comité Coördinatie Landbouwkundig Onderzoek EG (project AGREP) en de FAO voor de ontwikkelingslanden (project CARIS));
- het aantal landen dat een projectadministratie toepast neemt toe;
- documentatie- en informatie-organen zien hier een nieuw werkterrein in (bijv. het commercieel ingestelde Smithonia Institute).

Internationaal gezien zijn momenteel drie systemen van overwegend belang. De CRIS (Current Research Information Service van de USDA), een nationaal systeem maar door zijn omvang van internationale orde. Het FAO-systeem CARIS dat binnenkort operationeel wordt en AGREP, het systeem van de EG. Dit laatste systeem is gestart door de Commission de Documentation et Information Scientifique et Technique (CDIST) van de EG, ressorterende onder het Directoraat-generaal XIII (informatie) te Luxemburg. De activiteit is later formeel ondergebracht bij DG-VI landbouw en in het reglement van het permanente comité opgenomen. Het project wordt door DG XIII uitgevoerd onder leiding van een commissie benoemd door DG VI, waarvan ondergetekende voorzitter is. (In feite begon een Europese subcommissie van de FAO al in de vijftiger jaren met documentatie over lopend onderzoek, maar de FAO verlegde haar prioriteiten later naar de ontwikkelingsgebieden.)

b. Coördinatieproblemen

Zodra men de gegevens over het lopende onderzoek van verschillende organen en landen wil samenvoegen, ontstaan coördinatieproblemen over de aard der basisgegevens en de te kiezen classificatie. Dit is zelfs al het geval als men zich slechts tot doel stelt de gegevens tussen de verschillende systemen goed uitwisselbaar te maken ten behoeve van de wederzijdse informatie van onderzoekers en bestuurders. In vele gevallen wordt voor het opslaan en reproduceren van de gegevens immers gebruik gemaakt van een computer.

Daar geen der universele classificaties (als het UDC) bruikbaar worden geacht voor de veelal ook voor programmering en coördinatie gebruikte onderzoekclassificatie, worden hiervoor meestal nieuwe systemen ontwikkeld. Elke

researchorganisatie doet dit in het kader van de reeds bestaande begrippen en tendert dus naar een systeem, waarin deze daarmee ook in de in die taal gebruikelijke termen worden toegepast.

De AGREP koos voor een snelle start en heeft dit probleem ontlopen door in de proefperiode voor het Nederlandse systeem te kiezen, aangezien dit het meest ontwikkeld was. Niettemin zijn er nog geen definitieve beslissingen genomen. Enkele leden-landen die tot nu toe de onderzoeksgidsen alleen in de documentatiesfeer gebruikten, hebben een voorkeur voor een trefwoorden-classificatie (Duitsland en ten dele Frankrijk), terwijl Engeland dat het systeem vooral voor management gebruikt aandringt op het invoeren van alle door hen gebruikte begrippen. De afspraak is dat Engeland en Nederland met elkaar zullen overleggen over een aanpassing en dat Frankrijk en Duitsland een concept trefwoordensysteem zullen produceren.

Over het eerste is overleg gaande, over de o.i. niet haalbare trefwoorden-aanpak nog niet. De AGREP zal, zolang er geen alternatief is, met het Nederlandse systeem doorgaan.

De negen AGREP-landen zijn natuurlijk volkomen vrij om door hen gewenste classificaties toe te voegen. Deze gemakkelijke weg wordt in dit proefstadium echter niet gevolgd, omdat getracht moet worden de totale kosten van de negen landen en de EG zo laag mogelijk te houden door slechts eenmaal te coderen en ook slechts eenmaal de gegevens in een computer in te voeren.

Het zou aantrekkelijk zijn als het landbouwkundig onderzoek alleen in AGREP-verband een coördinatie moest realiseren. Er zijn echter nog diverse andere raakvlakken. Momenteel ziet het beeld er ongeveer als volgt uit:

1. landbouw-nationaal

In NRL0-verband is een systeem vastgesteld. Er is nog een beperkt coördinatieprobleem met de classificatie van de APVO (Aktiviteitenprogramma Voedingsorganisatie).

2. landbouw-EG

De coördinatieproblemen in AGREP-verband zijn hierboven weergegeven.

3. landbouw-wereld

Het zou nuttig zijn als een afstemming tussen de drie grote systemen USDA (CRIS), FAO (CARIS) en EG (AGREP) te verwezenlijken. Hiervoor gelden de volgende motieven:

- de ontwikkelingslanden, die gewend zijn in hun onderzoekprogrammering rekening te houden met de westerse landen, dringen aan op een voor hen doorzichtige registratie van het daar lopende onderzoek;
- voor de Europese landen, die gewend zijn het Amerikaanse onderzoek te volgen, is het gemakkelijk als het daar aanwezige onderzoek gemakkelijk te traceren is. Dit betreft niet het totale programma, maar bepaalde gerichte vragen. Voor deze retrieval is het doorzoeken van een door CRIS in uitwisseling beschikbaar gestelde tape via het eigen computerprogramma het meest effectief;
- een akkoord tussen deze drie groepen zal de rust binnen de landbouwsector bevorderen (de overigen zullen zich daarop afstemmen) en bovendien de storingen uit de hieronder genoemde coördinatiesectoren dringen.

4. landbouw-particulieren

Er zijn 'particulieren' die in dit soort informatie een nieuw operatiegebied zien. Hiervan is het SSIE-systeem van het Smithsonian Institute het meest actief. Deze verzamelt de meestal gratis beschikbare gegevens en verwerkt die op hun computer.

Afgezien van de prijs die men voor de produkties moet betalen, heeft een dergelijk systeem het bezwaar dat men het programma niet kan beïnvloeden. De coördinatieproblemen die zij oproepen, ontstaan door de markttechniek van deze firma. Al dan niet geruggesteund met Amerikaanse ontwikkelingsgelden worden regelingen getroffen met bepaalde organisaties of landen, waardoor in dat land het systeem wordt vastgelegd.

5. wetenschappen-nationaal

Het toenemen van de bemoeienis van de regering met het onderzoek onder de verzamelnaam wetenschapsbeleid, leidt er toe dat er een behoefte ontstaat aan een doorzichtige registratie van het onderzoek. Dit leidt tot overleg over systemen, die al het onderzoek omvatten en dus een coördinatie tussen de sectoren. In ons land was een groep van TNO en het IOW op dit punt werkzaam. Beiden wachten op een één dezer dagen formeel door Minister Trip te benoemen coördinatiegroep. Hiermee ontstaat dan een nationale coördinatie.

6. wetenschappen-EG

De EG heeft reeds een statische activiteit op het gebied van het wetenschappelijk onderzoek, waarvoor de NAB's classificatie wordt gebruikt. Deze is niet geschikt voor programmeringsdoeleinden en coördinatie en wordt momenteel herzien.

De reeds genoemde CDIST voor DG XIII van de EG is zich ook bewust van de coördinatieproblematiek tussen de verschillende systemen. Dit comité stelde hiervoor een werkgroep in.

7. wetenschappen-wereld

De coördinatieproblematiek op wereldniveau heeft de aandacht getrokken van het UNISIST-programma van de UNESCO, dat hierover de komende herfst een symposium organiseert. Opvallend is dat dit geschiedt in samenwerking met het Smithsonian Institute.

8. documentatiesystemen

In de wereld van documentatie en informatie kan de voor de hand liggende vraag worden geformuleerd of de onderzoekregistratiesystemen niet geordend kunnen worden op de bij de literatuurdocumentatie gebruikelijke wijze. Indien wordt afgezien van een conceptie die ook voor programmering en coördinatie bruikbaar is, kan dit worden overwogen. Het aantal coördinatievlakken kan dan zeker met nog vele andere worden uitgebreid.

De besprekingen hadden een overwegend informatief karakter. Van de zijde van de ontwikkelingslanden werd erop aangedrongen dat de systemen hanteerbaar zouden blijven voor hen die niet in staat waren zelf tapes af te lezen en dat de geproduceerde gidsen betaalbaar moesten zijn. Algemeen achtte men coördinatie tussen de grote systemen wenselijk, omdat daardoor de totale toegankelijkheid toeneemt.

Van verschillende kanten werd opgemerkt, dat de snelle verwerking bij deze systemen nog veel zwaarder weegt dan bij informatie over gepubliceerde onderzoeksresultaten. Een onderzoeker ziet niet graag een reeds afgesloten onderzoeksfase gepubliceerd als datgene waarmee hij nu bezig is. Het blijkt ook moeilijk om de noodzakelijke gegevens van de onderzoekers los te krijgen, al willen ze wel graag zien waar anderen mee bezig zijn. Het zou tot de verantwoordelijkheid van een deelnemer in een onderzoeksorganisatie moeten behoren om over de voortgang van zijn onderzoek te rapporteren.

7. Round Table on AGRIS (17/4 v.m.)
Onder voorzitterschap van Mr. Ariès

7.1. AGRIS-I

- Over de input werd opgemerkt dat de FAO weinig controle kan uitoefenen op de inhoud van het toegeleverde materiaal.
- Het verkrijgen van niet-conventionele literatuur levert nogal wat problemen op, omdat het ook nationaal veelal niet centraal voorhanden is.
- Nadruk werd gelegd op de behoefte aan Indexen voor AGRINDEX.
- Gewezen werd ook op de hoge kosten die de verspreiding van AGRINDEX over de hele wereld met zich meebrengt. Nader zal moeten worden onderzocht of er niet gedecentraliseerd kan worden gedrukt.
- Mr. FARLEY (NAL-USA) moest tot zijn leedwezen constateren dat AGRIS politiek weinig gewicht heeft bij de Amerikaanse regering (en dat terwijl zijn voorganger, John Sherrod, één van de oorspronkelijke gangmakers van AGRIS is geweest).

7.2. AGRIS-II

De structuur en uiteindelijke werkwijze van AGRIS-II is eigenlijk nog vrij onduidelijk. In feite zijn er alleen een aantal consultant-rapporten en verslagen van werkgroepen van een paar pilot projects (Bosbouw, Diergeneeskunde en Tropen). Het grote probleem is het gebrek aan middelen: er is voor AGRIS-II in feite geen centraal budget. Daarom kan de FAO niet verder komen dan zijn goede diensten aanbieden bij het totstandbrengen van samenwerking tussen bestaande instellingen. De financiering zou dan wel van de bestaande informatiecentra moeten komen dan wel van andere internationale instellingen. Met name het gebruik in ontwikkelingsgebieden zou als ontwikkelingshulp moeten worden gefinancierd.

Aan de orde kwam hier ook opnieuw welke producten een AGRIS-II service zou moeten bieden. Er is veel mogelijk, maar er is eigenlijk niet bekend wat voor de gebruiker het meeste nut heeft. Af te wachten wat de gebruiker zal vragen is zinloos, omdat deze niet weet wat hij zou kunnen vragen. Maar de informatiecentra hebben ook weinig inzicht in de werkwijze en mogelijke behoeften van hun potentiële klanten.

AGRIS-II wordt vooral voor de ontwikkelingslanden als van groot belang gezien, omdat informatie hierbij geselecteerd moet worden op lokaal belang en in de lokale taal ter beschikking moet komen. Liefst moet de informatie ook probleemgericht ter beschikking komen als mogelijke antwoorden op nieuwe vragen in plaats van alleen als gehele reeds gepubliceerde artikelen (het terugkerende thema der informatie-analyse).

Dr. LEBOWITZ (FAO) ging nog in op de samenhang van AGRIS-II en AGRIS-I, waarbij de eerste het materiaal van de laatste zou moeten gebruiken. In de praktijk zal dit echter wel niet meer dan een aanvullende rol zijn, omdat de niveau-II centra niet op het beschikbaarkomen van de AGRIS-I tape willen wachten (zie ook onder 9).

(H.C. Molster)

8. Symposium on the present situation of agricultural information networks and -systems (17/4 n.m.)

Tijdens deze zitting werden een aantal voordrachten over regionale en multi-nationale netwerken gehouden. De huidige rol van de "Agricultural Information Bank for Asia" (AIBA) als regionaal input centrum voor AGRIS-I en de verwachte uitbreidingen in deze regionale rol werden beschreven door Mw. VILLORIA (Philippijnen). AIBA bestond in feite al vóór AGRIS. Het zal ook een rol spelen bij de invoer voor CARIS en bij het opzetten van databanken. Tenslotte zal het als een regionaal output-centrum fungeren. Met name op de Philippijnen zelf leek al heel wat gerealiseerd te zijn. Zo wordt er reeds regelmatig een goed uitzienend overzicht van lopende projecten gepubliceerd. AGRINTER (Inter American System for Agricultural Information and Documentation), een soortgelijk regionaal systeem, werd ingeleid door Mw. MALUGANI (IICA - Costa Rica). Tijdens de discussie leek er wat tegenstand te zijn tegen overcentralisering van macht en financiering in dit centrum, ten nadele van nationale centra in Latijns-Amerika.

In beide centra wordt ernaar gestreefd twee databases min of meer naast elkaar te creëren: één als input voor AGRIS-I en één voor eigen gebruik met literatuur die voor de regio van belang is, maar niet noodzakelijkerwijs in de regio wordt gepubliceerd. Voor de eigen bibliografie wacht men dus niet op het beschikbaar komen van de volledige AGRIS-I tape, waardoor er in feite dubbel werk wordt gedaan.

Mr. E. MANN (CAB-UK) gaf vervolgens een algemene beschouwing over de Commonwealth Agricultural Bureaux. Hij legde er de nadruk op dat de CAB een multi-nationale organisatie is. Het merendeel van de input is afkomstig uit niet-commonwealth landen. (Maar deze hebben er verder niets over te zeggen.) Spreker voorspelde een spoedige democratisering van de CAB.

Dr. HAENDLER (Hohenheim-BRD) sprak over een zeer succesvol voorbeeld van een internationaal opgezette databank voor voederwaarde-gegevens, de bekende INFIC. (Het was eigenlijk jammer dat dit de enige lezing over gegevensbanken was; er ligt hier een groot terrein braak, maar de tijd was kennelijk nog niet rijp voor verdere bespreking, hoewel er toch al allerlei verspreide initiatieven worden genomen. HCM)

Tenslotte liet Dr. SCHÜTZSACK (IDW - BRD) de diverse projecten van de Europese gemeenschappen op het gebied van de landbouwkundige informatie de revue passeren.

(C.A. Godfrey)

9. National Information Systems and Networks (18/4 v.m.)

De discussies op deze morgen hebben weinig aan de gepubliceerde papers toegevoegd, maar bepaalde conclusies konden uit de voordrachten getrokken worden. Bijvoorbeeld: vele landen zijn bezig met reorganisatie van bestaande informatiediensten en zetten netwerken op of nieuwe vormen van samenwerking tussen bibliotheken of informatiecentra, vaak met toepassing van computers en moderne telecommunicatiemiddelen. Er was echter geen enkel geval waar dit reeds volledig operationeel is. Veel plannen dus, maar beperkte resultaten. Het blijkt ook dat AGRIS grote invloed heeft op de stichting en organisatie van nationale informatiediensten in ontwikkelingslanden, maar dat het nauwelijks invloed heeft op landen waar informatiecentra zich reeds eerder ontwikkelden.

De vraag blijft of een land eerst zijn nationale systeem moet organiseren of voorkeur geven aan internationale samenwerking, gezien de beperkte fondsen en hoge kosten.

De voordrachten waren als volgt: Mevr. E. BLANCO DIAZ uit Cuba gaf een samenvatting van veranderingen en verbeteringen in de nationale voorzieningen voor landbouwinformatie sinds de revolutie van 1959. Mevr. CAGNAC (Frankrijk) beschreef de ontwikkeling, problemen en toekomst van AGRIDOC, het geplande Franse landbouwkundige informatie-netwerk. Dr. ARIÈS heeft in de discussie wat verteld over de mogelijkheden van de verbeterde vorm van het TITUS-systeem (mechanische vertaling), dat misschien door AGRIDOC toegepast zal worden. Hr. D. DIEUDONNE gaf zeer informatief uitleg over RESEDA (Reseau de Documentation en Economie Agricole), een onderdeel van AGRIDOC, met nadruk op de praktische problemen van level II netwerken op een nationaal niveau. M. KABBAGE (Marokko) beschreef zijn pogingen met steun van de FAO en UNESCO gebruik te maken van een on-line verbinding met de ESRO databases in Italië voor de wetenschappelijke informatieverzorging in zijn land en eventueel voor de gehele regio. Kosten en kwaliteit van telecommunicatie zijn hierbij grote problemen. De voordrachten van D. KOCH (Duitsland) en Mevr. YAIKOVA (Rusland) betroffen lokale en nationale bibliotheek-netwerken, terwijl B.P. ULANOV (Rusland) sprak over wetenschappelijk informatiebeleid en de theorie achter een geïntegreerde nationale SDI-dienst. Hij wees o.a. op een sterk groeiende belangstelling voor secundaire informatie in de USSR. Dr. J. ROBREDO (Brazilië) sloot met informatie over een project om een nationaal landbouwinformatiecentrum op te richten, dat voor AGRIS Level 1 input zal verzorgen en dat de nationale literatuur zal gaan indexeren in de toekomst. Het wordt gefinancierd door de Braziliaanse regering samen met de FAO (US\$ 2 miljoen in vier jaar).

(C.A. Godfrey)

10. Een paar conclusies

Het congres heeft eigenlijk niet naar bepaalde conclusies toe gewerkt. Toch dringen zich wel een aantal punten op die steeds weer naar voren kwamen (al zal eenieder die zulks constateert allereerst (onbewust) proberen zijn eigen meningen bevestigd te krijgen):

- Er wordt bij het opzetten of ontwikkelen van informatiesystemen te weinig rekening gehouden met de behoeften van de eind-gebruiker. Men weet eigenlijk niet goed welke nieuwe produkten hij met graagte zal gaan gebruiken. Aan de andere kant is het moeilijk dit van tevoren aan hem te vragen, want hij weet niet wat hij zich zou kunnen wensen. Er is wellicht minder behoefte aan nog meer 'user studies' (die tijdens het congres niet aan de orde kwamen) maar meer aan een kwalitatief in-elkaars-huid-kruipen van de informatiespecialist en de eindgebruiker. "Marketing" zal op dit terrein wel betekenen: op eigen risico nieuwe produkten ontwikkelen en aanbieden en zien wat de markt accepteert en wat niet.
- Er zijn allerlei interessante ontwikkelingen aan de gang op het gebied van informatiesystemen in ontwikkelingsgebieden. De doorstroming naar de eind-gebruiker is hier helemaal een probleem. Regionale en nationale centra willen graag informatie zo selecteren dat zij alleen het voor hun regio relevante materiaal behouden. Dit is echter zeer arbeidsintensief. Vertalen in lokale talen is voor deze centra ook een belangrijke opdracht.
- AGRIS heeft in de ontwikkelde landen wellicht meer problemen geschapen dan opgelost, maar het heeft op een aantal potentieel belangrijke plaatsen een grote stoot gegeven tot de ontwikkeling van nieuwe informatie-activiteiten. In die zin is het belangrijke ontwikkelingshulp. De bereidheid tot samenwerking in AGRIS-II organisaties is erg verschillend, afhankelijk van het vakgebied. Gebrek aan geld maakt hier dat er maar moeizaam iets tot stand komt.
- De mogelijkheden van computer-gebruik bij de informatieverwerking zijn enorm. Als proefprojecten is er al van alles gerealiseerd, maar van een werkelijke algemene verbreiding kan nog niet worden gesproken. Met name de ontwikkelingsgebieden vragen aandacht voor meer conventionele methoden, omdat een wijde verspreiding van computer-aansluitingen nog lang op zich zal laten wachten. Op een aantal centrale punten zou computer-verwerking echter wel een belangrijke rol kunnen spelen bij het verzorgen van input en output in allerlei vormen, hopelijk inclusief vertalingen.
- Onderwerpen die zeker een volgende keer aandacht verdienen, omdat ze nu ten onrechte alleen terzijde aan de orde kwamen, zijn m.i. de problemen bij de beschikbaarstelling van de oorspronkelijke documenten (interbibliothecair leenverkeer, reproductie van microvormen) en de coördinatie / internationalisatie van gegevensbestanden (data banks).

(H.C. Molster)